

Aktuálne poznatky k flóre cievnatých rastlín vyšnokubínskych skál Ostrej a Tupej skaly

Current knowledge on the flora of vascular plants
of Ostrá skala and Tupá skala

DANA BERNÁTOVÁ

Univerzita Komenského v Bratislave, Botanická záhrada, pracovisko Blatnica, Blatnica 315,
038 15 Blatnica pri Martine, bernatova@rec.uniba.sk

Abstract: The sites of Ostrá skala and Tupá skala above the village Vyšný Kubín (Oravská vrchovina Mts) are rich refugia of relict vegetation with montane as well as xero-thermophilic species. Since prehistorical settlement of this area the local flora was enriched also by anthropophytes. Species richness of relict flora is supplemented by current finding of a great importance, being *Carex pediformis*, which is presented in this article.

Keywords: *Carex pediformis*, *Jovibarba globifera* subsp. *preissiana*, Oravská vrchovina.

Úvod

Bralné útvary Ostrej skaly (814 m) a Tupej skaly (795 m) nad Vyšným Kubínom v geomorfologickom celku Oravská vrchovina predstavujú mimoriadnu lokalitu nielen z hľadiska krajinárskej kvality a zverejnenej významnosti archeologického náleziska. Vyznačujú sa vysokou hodnotou ich celej bioty, výnimočne rozvinutou druhovou a vegetačnou rozmanitosťou, pozoruhodnou kombináciou xerothermofilných a horských druhov so vzťahom k západokarpatskej oblasti. K antropickým vplyvom na prirodzený vývoj územia a jeho hospodárskemu využívaniu dochádzalo už v historických dobách od čias pravekého osídlenia. V archeologickom náleze v pravekom zuhoľnatenom rastlinnom materiáli na Tupej skale boli zistené semená kultúrnych rastlín ako *Vicia faba*, *Pisum sativum*, *Avena sativa*, *Hordeum vulgare*, *Triticum dicocum*, *Panicum miliaceum* a *Lens esculenta* už z obdobia mladohalštatského osídlenia (Tempír 1968). Strmý skalný reliéf skalných zrázov, hrán a sutín dodnes uchoval jedinečné zložky, skvosty prirodzeného prostredia, kde na ekologicky vyhranených stanovištiach pretrvávajú zvlášť významné reliktné prvky cievnatých rastlín, postupne dopĺňané segetálnymi i ruderálnymi druhmi na prístupnejších miestach.

Územie bolo viackrát cieľom intenzívneho výskumu druhovej diverzity cievnatých rastlín (Chrtok & Křísa 1974a, b, Stockmann 1974, Mudroňová 1997, Migra & Mudroňová 1999, Smoleňová 2005, Smoleňová & Černušáková 2006).

Metodika

Nomenklatúra cievnatých rastlín je podľa Kubáta et al. (2002), herbárové doklady sú uložené na pracovisku Botanickéj záhrady UK, Blatnica (BBZ).

Výsledky

V súčasnosti predkladáme aktuálny doplnok k floristickému poznaniu cievnatých rastlín územia Ostrej a Tupej skaly. Z publikovaných údajov sme neoverili výskyt druhov *Festuca amethystina*, *Thymus alpestris* a *Fumaria vailantii* (porov. Mígra & Mudroňová 1999), *Dianthus superbus*, *Peucedanum oreoselinum*, *Helianthemum rupifragum* (Stockmann 1974). Mígra & Mudroňová (1999) zaraďujú k neovereným výskytom *Dianthus nitidus* z územia Ostrej a Tupej skaly. Szontaghova (1863) lokalita „in saxis Felsö Kubinensibus“, odkiaľ publikoval *D. nitidus* (Szontagh 1863) sa nemusí s určitosťou vzťahovať k územiu Ostrej a Tupej skaly.

Carex pediformis: biogeograficky najvýznamnejší nález, vzácny, refugiálny výskyt reliktného druhu doloženého až v súčasnosti z jedinej oblasti v rámci Oravy z viacerých lokalít skalného komplexu Ostrej skaly a Medzihradného (11. 5. 2011 D. Bernátová BBZ, 2. 5. 2012 D. Bernátová not.; 2. 5. 2012 P. Kučera not., det. D. Bernátová; 15. 5. 2012 D. Bernátová, P. Kučera) (Bernátová & Kučera, in prep.).

Carex montana: úpätie Ostrej skaly, lúčne porasty, 2. 5. 2012, D. Bernátová, P. Kučera.

Chenopodium hybridum, *Ch. album*, *Veronica sublobata*, *Fumaria schleicherii*: výskyt viazaný na dná previsových dutín s juhovýchodnou orientáciou na úpätí centrálneho brala Ostrej skaly, 49°11,459' s. š., 19°19,841' v. d., ± 6 m, 11. 5. 2011 a 15. 5. 2012, D. Bernátová, P. Kučera.

Festuca rupicola, *Leontodon incanus*, *Rubus saxatilis*, *Jovibarba globifera* subsp. *preissiana* (Domin) Soó (det. D. R. Letz): vrcholové hrany skalných stien Ostrej skaly, 10. 5. 2012 a 15. 5. 2012, D. Bernátová, P. Kučera.

Rosa glauca: hrany skalných stien pod vrcholom Ostrej skaly, 25. 6. 2012, D. Bernátová, P. Kučera.

Pilosella macrantha: horná hrana z jv. centrálneho brala Ostrej skaly, 10. 5. 2012, D. Bernátová.

Adoxa moschatelina, *Ranunculus cassubicus*: zalesnené sutiny na báze centrálneho brala Ostrej skaly, 2. 5. 2012, 11. 5. 2012, D. Bernátová.

Veronica vindobonensis: vzáčne na báze centrálneho brala Ostrej skaly pod najhlbším previsom, 15. 5. 2012, D. Bernátová, P. Kučera.

Sorbus austriaca agg.: osobitná, morfológicky stabilizovaná západokarpatská hybridogénna populácia z rodičovskej kombinácie *S. aria* × *S. aucuparia*, skalné stanovištia Ostrej a Tupej skaly, 15. 5. 2011, D. Bernátová, P. Kučera.

Carex paniculata, *C. davalliana*, *Mentha longifolia*, *Crepis paludosa*, *Valeriana dioica*: fragmenty mokraďovej vegetácie na rekultivovaných lúkach na svahu medzi potokom Medzihradník a Ostrou skalou, 49°11,749' s. š., 19°20,053' v. d., ± 5 m, 2. 5. 2012, D. Bernátová.

Skalný komplex bol v minulosti narušený zalesňovaním, budovaním ciest, či stavbou retranslačnej stanice na Tupej skale a rekultiváciami na úpätiach svahov pod nimi. Vyžaduje zvýšenú starostlivosť o jeho prírodné hodnoty.

PodĎakovanie

Za determináciu položky *Jovibarba* ďakujem D. R. Letzovi (Zvolen), za spoluprácu v teréne, technickú prípravu textu P. Kučerovi (Blatnica), za úpravu a anglický preklad abstraktu A. Guttovej (Bratislava). Práca bola vypracovaná s podporou projektu VEGA 2/0059/11.

Literatúra

- Chrtek, J. & Křísa, B. 1974a. Beitrag zur Flora des Orava-Hohenzuges. Acta Univ. Carol., Biol. 1971: 385–423.
- Chrtek, J. & Křísa, B. 1974b. Materiály ke květeně Oravské vrchoviny. Zprávy Českoslov. Bot. Společn. 9, 1: 53–61.
- Kubát, K. (hl. ed.), Hroudá, L., Chrtek, J., jun. (eds) et al. 2002. Klíč ke květeně České republiky. Academia, Praha.
- Mígra, V. & Mudroňová, M. 1999. Floristické pomery chráneného areálu Ostrá a Tupá skala. Zborn. Oravského Múz. XVI: 167–194.
- Mudroňová, M. 1997. Floristické pomery Ostrej a Tupej skaly. Olomouc. Diplomová práca, msc., depon in. Pedagogická fakulta UP, Olomouc.
- Smoleňová, K. 2005. Flóra Tupej skaly a širšieho okolia (Oravská vrchovina). Diplomová práca, msc., depon in. PríF UK, Bratislava.
- Smoleňová, K. & Čerňušáková, D. 2006. Chránené, ohrozené a endemické druhy cievnatých rastlín Ostrej a Tupej skaly. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 26: 71–76.
- Stockmann, V. 1974. Vyšnokubínske skaly chráneným prírodným výtvorom. Pamiatky a Prír. (Bratislava). 2: 16–17.
- Szontagh, N. 1863. Enumeratio plantarum phanerogamicum et cryptogamicum vascularium comitatus arvensis in Hungaria. Verh. K. K. Zool.-Bot. Ges. Wien. 1863, XIII. Band: 1 045–1 098.
- Tempír, Z. 1968. Bôb obyčajný a hrach siaty v archeologických nálezoch zvyškov pestovaných rastlín na Tupej skale. Zborn. Oravského Múz. 1: 301–311, obr. príl.

Došlo 2. 11. 2012
Priятé 10. 1. 2013